

INFORMATION FRÅN KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

Columella – vår egen kioskvältare!

Columella Tolv böcker om lantbruk: en tvåtusenårig romersk lantbrukslära nominerades tillsammans med sex andra titlar till kategorin "Best of the year" av Måltidsakademien. Juryn tilldelade boken en hedrande andraplats, en stor glädje och framgång för KSLA och ANH! Den 16 oktober tog akademisekreteraren Åke Barklund och chefsbibliotekarie Lars Ljunggren emot det ståtliga diplommet vid en prisceremoni i Grythyttan. Läs mer på sidan 3.

Docent Sten Hedberg, Columellas store uttolkare och översättare, berättade om arbetet med boken vid det välbesökta och uppsluppna boksläppet i slutet av september. Läs mer om det på sidan 13.

Sten Hedberg har ägnat många år åt översättningen av *Columella* från latin till svenska. Foto: Ylva Nordin.

COLUMELLA TOLV BÖCKER OM LANTBRUK

COLUMELLA ÄR
GRATIS FÖR VÅRA
LEDAMÖTER!
BESTÄLL DITT KOST-
NADSFRIA EX FRÅN
BIBLIOTEKET/ANH:
TEL 08-5454 7720
E-POST
KSLAB@KSLA.SE

Aktuella skrifter från KSLA	2	Teknikutveckling i skogsbruket	10
Måltidsakademien belönade Columella	3	Livsmedelstillsatser – risk eller nytta	11
Linda Hedlund, ny ordförande i Skogsavdelningen	4	Boksläpp: "Blå boken" för alla fiskeriintresserade	12
Olle Markgren, ny ordförande i Allmänna avdelningen	5	Boksläpp: En afton med Columella	13
"Nobelpris" i miljö till Anna Tibajuka	6	Jan Philipsson prisad för internationellt engagemang	14
Jul, en hälsning 	6	Ett fåraktigt seminarium	15
Nya ledamöter har valts in	7	Stipendiater efterlyses. Carl XVI Gustafs 50-årsfond	16
Priser och belöningar 2010	7	Remisser	17
Dubbel reformering av metan och koldioxid	8	Enaförsholm: Lägesrapport	18
Aktuellt från Energikommittén	9	Kalendarium	20

Aktuella skrifter från KSLA

Fisheries, sustainability and development – fifty-two authors on coexistence and development of fisheries and aquaculture in developing and developed countries

Fisk och fiske uppmärksammas som kanske aldrig förr. Vi uppmanas att äta mer fisk, samtidigt som vi möts av svarta rubriker om överfiske, rovfiske och kollapsade torskbestånd.

"Blå boken" är en omfattande antologi som ger en överblick över globalt fiske och vattenbruk med fokus på uthålliga ekosystem, ekonomisk utveckling, handel och människors försörjning inom fiskerisektorn. Hoten och möjligheterna inom globalt fiske och vattenbruk täcks i 32 avsnitt. Boken tar plats i diskussionen som en vetenskapligt baserad och lättillgänglig källa till kunskap på området.

Redaktörer: Per Wramner, Hans Ackefors, Mikael Cullberg. 480 sidor, engelskt text.

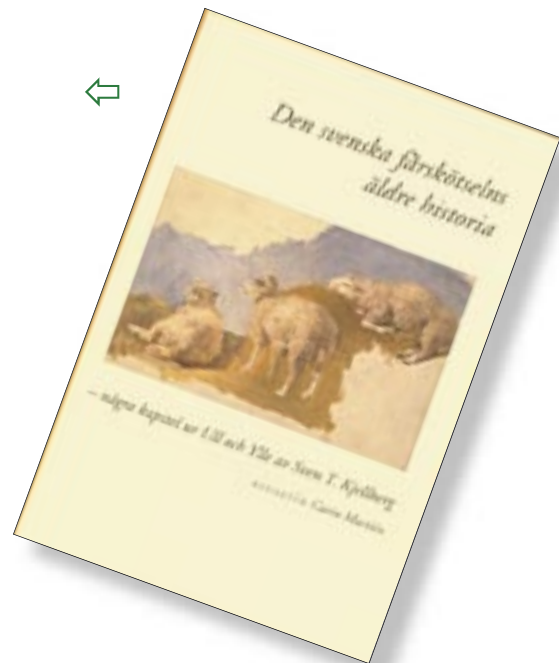
Den svenska fårskötselns äldre historia – några kapitel ur Ull och Ylle av Sven T. Kjellberg

Det finns bara en bok som ger en gedigen översikt över den svenska fårskötselns och ullhanteringsens historia – den fårhistoriska klassikern *Ull och Ylle* (1943) av forskaren och museimannen Sven T. Kjellberg. Ur den återutges här de fem kapitel som behandlar fårskötselns historia i Sverige. Redaktören, agrarhistorikern Carin Martiin, har skrivit de inledande och avslutande kapitlen som sätter in boken i ett större sammanhang.

SOLMED nr 44, inbunden, illustrerad i färg, 144 sidor.

Denna bok är inte nedladdningsbar från KSLA:s hemsida, men den går att beställa från Biblioteket:
<http://www.kslab.ksla.se>.

Se annons på sista sidan!

Klassificering av sjöar och vattendrag – nordisk jämförelse utifrån svenska bedömningsgrunder

Nu även i tryckt version!

En av de vanligaste frågorna i anslutning till införandet av EU:s vattendirektiv är hur man gör i andra länder i fråga om miljömålskonflikter, principer för betalningsansvar, praktiska åtgärder med mera. Hur vi bedömer våra vatten är en av de faktorer som vi kan jämföra länderna emellan. I denna skrift redovisar forskare från SLU resultaten av en nordisk jämförelse av bedömningsgrunder för sjöar och vattendrag. KSLAT 3-2009, 36 sidor.

Ladda ned skrifterna från KSLA:s hemsida: www.ksla.se. Där kan du också beställa dem i tryckt version.

Måltids- akademien belönade Columella

Måltidsakademien, med hemvist i Grythyttan uppe i Bergslagsskogarna, samlar sedan 2001 årligen in litteratur på svenska om mat och måltid (i år 340 titlar), kategoriserar dem i 30-talet olika klasser enligt ett franskt mönster och bedömer sedan och ger pris i respektive klass.

Dessutom belönas årets bästa bok alla kategorier "Best of the year". Bland de sex titlar, både kategorivinnare och speciellt utvalda, som nominerades till "Best of the year" detta år, fanns akademiens *Columella Tolv böcker om lantbruk. En tvåtusenårig romersk lantbrukslära*.

Vid den grandiosa finalen i Grythyttans kyrka den 16 oktober intervjuades redaktören för *Columella*, chefsbibliotekarie Lars Ljunggren, av konferencieren Karsten Thurffjell. Lars berättade om akademiens bibliotek och dess breda agrarhistoriska arbete, förklarade varför historia är särskilt viktigt inom jord- och skogsbruk samt om bakgrunden till *Columella*-boken och varför den nu getts ut på svenska.

Diplomutdelning i Grythyttan. Fr v KSLA:s chefsbibliotekarie Lars Ljunggren, Måltidsakademiens ständige sekreterare och ledamoten i KSLA Christina Möller, Måltidsakademiens andre vice preses och ledamoten i KSLA Carl Jan Granqvist, KSLA:s VD och akademisekreterare Åke Barklund. Foto: Clarence Werdin, PIG Mediedesign.

– Den var helt enkelt enastående för sin tid och den fungerade som lärobok i lant- och trädgårdsbruk långt fram i 1700-talet, sade Lars. Vad som särskilt imponerar är den klarsyn *Columella* hade när det gäller behovet av gödsel om växter skall trivas. Man ordnade stora duvslag nära trädgårdarna för att få in näring från det omgivande landet, jämför "äng är åkers moder".

– Det vin som producerades i Rom århundradet efter Kristus var dock inget vidare, sade Lars, som provat det vid boksläppet några veckor tidigare (se sidan 13).

– Det var svagt till halt och otäckt salt!

Lars ärade särskilt Sten Hedberg, som översatt *Columella* från latin till det svenska språket.

Måltidsakademiens motivering till vår specialnominering lyder: "En kulturgärning av sällan skadat format är denna svindlande tvåtusenåriga resa tillbaka till en närbild av det romerska lantbruket, i sällskap av nutidens främsta svenska expertis."

Sten Hedberg och akademien fick var sitt elegant inramat diplom som tecken på att *Columella*-boken var speciellt nominerad.

"Best of the year" 2009 blev ...*hava äran inbjuda: om bordets konsthantverk från flera sekler* av Ewa Kewenter och Gustaf Trolle-Bonde, en dokumentation i ord och foto av svenska slotts och herresätens konstskatter med måltidsanknytning. En annan verkligt snygg bok.

Text: Åke Barklund

Linda Hedlund – ny avdelningsordförande för Skogsavdelningen

” Jag deltog aktivt i många av KSLA:s aktiviteter långt innan jag blev invald som ledamot. Det är därför väldigt roligt att nu få förtroendet att fortsätta ett långt engagemang som avdelningsordförande.

Liksom Göran Dalin lämnade jag arbetsutskottet (fast Skogsavdelningens!) för ett år sedan, så jag återvänder till något som jag känner relativt väl.

När jag blev invald 2001 var det kanske inte självklart att det var Skogsavdelningen som jag skulle hamna i. Min bakgrund är brokig och ett ”medelvärde” av vad jag sysslat med skulle förmodligen placera mig i Allmänna avdelningen. Men nu i min roll som chef för LRF Skogsägarna är Skogsavdelningen helt rätt.

Efter universitetsstudier blev jag kvar på SLU ett tag. Där blev det en avhandling om vattenödlornas fortplantning. Senare år har ämnet för min avhandling resulterat i ett antal skratt – jag kan bara säga att det var en rolig tid. Jag jobbade därefter många år på Naturvårdsverket, först som jakthandläggare, senare med

internationella frågor och miljöövervakning.

Via det av regeringen tillsatta ”Vetenskapliga rådet för biologisk mångfald”, där jag var sekreterare några år på 1990-talet, hamnade jag så småningom i regeringskansliet. Först på Miljödepartementet, där jag mest arbetade med internationella förhandlingar, och sedermera som ”skogschef” på Näringsdepartementet, där skogspolitiken tidigare huserade.

Jag ser sedan länge KSLA som en fantastisk mötesplats för dialog och diskussion. Det vill jag gärna föra vidare och utveckla, tillsammans med alla engagerade ledamöter och andra intresserade. Jag skulle också vilja arbeta för ett högre engagemang bland ledamöterna – att bli invald förpliktigar (man kan faktiskt tacka nej)!

Att ta över efter Jan Fryk känns tryggt. Jan och jag har ett gott samarbete även i andra sammanhang som jag räknar med kommer att fortsätta, så där känner jag ett starkt stöd. Före Jan Fryk var Jan Sandström avdelningsordförande, och han var då en av mina närmaste kollegor. Även om jag som många andra lider av tidsoptimism ser jag fram emot detta arbete. Och det är nog bra att vara tidsoptimist – annars skulle man aldrig hinna med nåt kul! ”

Linda Hedlund
linda.hedlund@lrf.se

Aktuell ledamot

Olle Markgren – ny avdelnings- ordförande för Allmänna avdelningen

” Först och främst, stort tack för förtroendet att få bli Allmänna avdelningens ordförande under nästa mandatperiod!

Jag försökte erinra mig när jag första gången kom i kontakt med KSLA och jag tror att det var under studierna på Ultuna när KSLA erbjöd en sommarkurs på Enaforsholm, som jag i och för sig inte åkte på. Under de följande åren bevistade jag ibland konferenser och seminarier som arrangerades av KSLA. Efter invalet 2002 engagerades jag mer eller mindre omedelbart i utskottsarbetet som ordförande för Utskottet/Kommittén för Landsbygd och Kultur. Därifrån avgick jag i våras.

Jag är sjunde generationen på en gård i byn Källbomark i norra Västerbottens kustland, en gård som fortfarande är samlingsplats för hela den stora släkten på somrar och jular, trots att jordbruksdriften numera är nerlagd och lägdorna utarrenderade. Uppväxten och livet på gården i Källbomark har nog givit mig en alldeles särskild värderingsskala mot vilken det mesta som händer mäts.

Yrkeslivet har präglats av Hushållningssällskapet. Redan före studierna på Alnarp och Ultuna arbetade jag på på Åby Säteri, som ägdes av Hushållningssällskapet i Göteborg och Bohus län.

Idag är gården mer känd som Nordens Ark. Efter studierna arbetade jag som landsbygdsrådgivare i Dalarna, kamrer i Jämtland, chef i Västerbotten och där efter på samma tjänst på Hushållningssällskapets Förbund under ett antal år.

I dag återfinns jag som chef på Hushållningssällskapet Väst som finns i Bohuslän och Norra Älvsborg. Att arbeta inom Hushållningssällskapen är att arbeta med kunskap och utveckling som främjar landsbygden, ett fantastiskt roligt och stimulerande arbete med både bredd och djup och med många utmaningar och mycket glädje.

En av KSLA:s allra viktigaste funktioner är att tillhandahålla en mötesplats där människor, som kanske inte annars hade mötts, får komma till tals och där alla åsikter möts med stor respekt. Ur den enorma smältdegel som alla dessa möten utgör har otaliga idéer fötts och utvecklats vidare till nya gångbara koncept ”till samhällets gagn och som främjar jordbruk och skogsbruk och därtill knuten verksamhet”. Jag vill verka för att det kommer att fortsätta att vara så.

Jag ser verkligen fram mot de kom-

mande fyra åren. Dessutom tar jag över efter Annika Åhnberg, en mycket dynamisk ordförande, som jag med stor trygghet kommer att kunna luta mig mot, liksom givetvis arbetsutskottets ledamöter och Allmänna avdelningens sekreterare Eva Ronquist. Och, naturligtvis, hör av er med idéer och förslag till verksamheter! Dem kan vi aldrig få tillräckligt många av.”

Olle Markgren
olle.markgren@hush.se

”Nobelpriset i miljö” till Anna Tibaijuka

Akademiledamoten Anna Tibaijuka har tilldelats 2009 års Göteborgspris, även kallat ”Nobelpriset i miljö”, för sitt arbete med hållbar utveckling i Kenya.

Anna Tibaijuka besöker FN:s kontor i Dar es Salaam 2007. Foto: ©UN-HABITAT.

Halva jordens befolkning bor i världens snabbt växande städer och tätorter. Här förbrukas 75 procent av energin. Och härifrån kommer 80 procent av de klimatpåverkande utsläppen. Därför är kampen för att skapa mer hållbara städer och regioner – miljömässigt och socialt – en av ödesfrågorna vid FN:s stora klimattmöte i Köpenhamn i december.

Göteborgspriset 2009 – ”Nobelpriset i miljö” – på en miljon kronor

delades lika mellan tre personer som hittat nya lösningar på dessa gigantiska utmaningar: Anna Tibaijuka, Kenya, Enrique Peñalosa, Colombia och Sören Hermansen, Danmark.

– Att få ge priset till dessa lysande visionärer, strateger och systemförändrare är helt underbart, sade biologen, författaren och akademiledamoten Stefan Edman, prisjuryns ordförande sedan starten 2000. Göteborgspriset delades i år ut för tionde gången, vid en ceremoni den 26 november i Göteborg. Prissumman är på sammanlagt en miljon kronor.

Priset instiftades 1999 av Göteborgs stad tillsammans med ett flertal företag. Syftet är att ”stimulera till fortsatt positiv utveckling och uppmärksamma strategiskt arbete för hållbar utveckling, nationellt och internationellt”. Bland tidigare års pristagare märks Margot Wallström, Al Gore och Gro Harlem Brundtland.

Juryns motivering

Med hemvist på varsin kontinent är de tre pristagarna, både lokalt och globalt, kunniga, engagerade och otåliga

”doers” och ambassadörer för en av mänsklighetens ödesfrågor – kampen för hållbar utveckling i stad och region. Alla tre har varit pådrivande för att åstadkomma avgörande systemförändringar.

Världens storstadsregioner hyser redan idag halva jordens befolkning, förbrukar 75 procent av energin och svarar för 80 procent av de klimatpåverkande utsläppen. Problemen är synnerligen komplexa och pockar på brådskande men långsiktigt stabila lösningar.

Anna Tibaijuka är undergeneral-sekreterare i FN och sedan år 2000 chef för Habitat, världsorganisationens boende- och bosättningsprogram med uppgift att verka för socialt och miljömässigt hållbara städer. Habitats aktiva roll har under hennes tid vuxit kraftigt i betydelse.

Utifrån Millenniedeklarationens delmål att senast 2020 lyfta 100 miljoner sluminvånare ur fattigdom leder Dr. Tibaijuka – stridbar, offensiv och med tydligt Afrika- och u-landsperspektiv – ett framgångsrikt globalt arbete med bland annat vattenförsörjning och kvinnors möjligheter att förbättra sin närmiljö. Som en av initiativtagarna till ”Cities in Climate Change” är Anna Tibaijuka även pådrivande i storstädernas praktiska klimatarbete

Anna Tibaijuka valdes in som utländsk ledamot i Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens allmänna avdelning 2004.

Jul, jul – strålande jul!

Några av dessa är judarnas chanukka, grekernas chronia och romarnas saturnalia. Dagens firande baseras på kombinationer av dessa festligheter. Traditionen att ge julklappar härrör från romarnas saturnalia, att tända ljus såväl från nordbornas julblot som den judiska chanukka – som förmodligen också är upphovet till den nutida skandinaviska traditionen att placera ljusstakar med en rad av ljus i fönstret under december.

Det hedniska Norden

Den fornnordiska julen rädde in på tiohundratalet och firades i samband med

Jul är en tradition med olika ursprung. Vi kopplar gärna firandet till kristen tradition men liknande fester fanns bland flera äldre folkslag.

midvinterblotet (jólablótet). Det skedde då dagarna är som kortast och nätterna som längst, det vill säga kring vintersolståndet. Man tror att firandet av denna dag var en dyrkan av denna egenskap hos dygnet, det tolkades som ett återuppvaknande av naturen.

Kristen anpassning

Det kristna firandet sker till minne av Jesu födelse, tidigast känt från år 336.

Nya ledamöter har valts in

Hedersledamöter:

Professor emeritus *Hans Ackefors*, Stockholm
Professor *Edward Johnston*, Harpenden, UK
Docent *Björn Lundgren*, Stockholm
Direktör *Per Stenström*, Slöinge

Svenska ledamöter i Allmänna avdelningen:

Generaldirektör *Rolf Annerberg*, Stockholm
Generalsekreterare *Svante Axelsson*, Uppsala
Professor *Anders Kiessling*, Bro
Filosofie licentiat *Johan Kuylenstierna*, Rom, Italien
Verkställande direktör *Gunnar Rundgren*, Höje
Professor *Birger Schmitz*, Lund
Chefsekonom *Harald Svensson*, Jönköping
Forskningsassistent *Cecilia Waldenström*, Uppsala

Utländska ledamöter i Allmänna avdelningen:

Professor *Jörgen E. Olesen*, Viborg, Danmark
Professor *Bernt-Erik Saether*, Trondheim, Norge

Svenska ledamöter i Jordbruksavdelningen:

Professor *Hans Andersson*, Örsundsbro
Verkställande direktör *Sven Fajersson*, Kristianstad
Agronom *Elisabeth Gauffin*, Uppsala
Docent *Nils Lundeheim*, Uppsala

Utländsk ledamot i Jordbruksavdelningen:

Professor *Erik Steen Jensen*, Roskilde, Danmark

Svenska ledamöter i Skogsavdelningen:

Verkställande direktör *Gabriel Danielsson*, Linköping
Sågverkschef *Katarina Levin*, Noraström
Civiljägmästare *Carl Henrik Palmér*, Knivsta
Skogschef *Herman Sundqvist*, Boden
Skogsteknisk chef *Jan Ahlund*, Själevad

Utländsk ledamot i Skogsavdelningen:

Director *Jan McAlpine*, New York, USA

Priser och belöningar 2010

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien delar ut priser och belöningar för förtjänstfulla insatser inom akademiens områden vid akademiens högtidssammankomst den 28 januari 2010 i Stockholms stadshus.

- Akademiens A. W. Bergsten-pris till professor *Arvid Uggle*
- S. O. Bergs och Fajer Fajerssons pris till agronom *Åke Huhtapalo*
- Akademiens Guldmedalj till docent *Carl-Gustaf Thornström*
- Akademiens silverplakett till civiljägmästare *Sverker Johansson*
- Akademiens belöningar för framstående doktorsarbeten till FD *Therese Bjärstig* och till FD *Johan Spens*
- Akademiens belöning för föredömliga insatser inom pedagogik och undervisning till adjunkt *Thomas Appelqvist*
- Akademiens belöning för föredömliga insatser inom forskningsinformation till VMD *Sofia Boqvist*
- Akademiens belöning för föredömliga insatser i skogs- och jordbruksforskningens tjänst till AgrD *Mary McAfee Graham* och till universitetslektor *Sören Holm*
- Akademiens stipendium till landsbygdsrådgivare till lantmästare *Birgitta Andersson*
- Akademiens Gunnar Torstensson forskarstipendium till FD *Magnus Svensson*

Den exakta tidpunkten för Jesu födelse är inte känd, men påven Liberius fastställde datum för juldagen till den 25 december år 354. Firandet av Jesu födelse ersatte företrädesvis det romerska firandet av solguden som hölls vid midvintern. Övergången från de hedniska folkens seder till kristendomen underlättades genom att midvinter redan var en högtid och runt 800 år senare sammanjämkades det kristna firandet med den nordiska jultraditionen. Ljusets återvändande till jorden efter midvinter har fått symbolisera det andliga tecknet för Jesu födelse.

Vintersolståndet infaller nuförtiden något tidigare på grund av ändringar i kalendern.

Idag firas julen mer sekulärt av många, med få religiösa inslag. Den officiella svenska julhögtiden börjar den 24 december (julaftonen) och avslutas den 13 januari (Tjugonedag Knut) då "julens dansas ut", även om det på senare tid blivit allt fler som inleder firandet tidigare och betraktar det som avslutat i och med den sista lediga dagen 6 januari (trettondagen).

Källa: Wikipedia

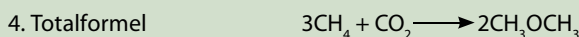
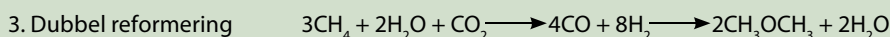
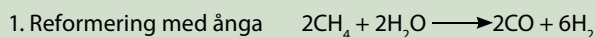

**God Jul och
Gott Nytt År**
önskar
KSLA:s kansli!

Dubbel reformering av metan och koldioxid

I KSLA-Nytt&Noterat nr 3/2009 nämndes parentetiskt om väte som krävs för koldioxidens recirkulering – "... (eller varför inte från biogasens metan)".

Vid KVA:s symposium "Energy2050" den 19 oktober redovisade 1994 års nobelpristagare i kemi George Olah den nya metod som han och hans medarbetare tagit fram för koldioxidens recirkulering, kallad *bi-reforming of methane and carbon dioxide* (dubbel reformering av metan och koldioxid). Det är fråga om en kombination av reformering av metan med ånga och torr reformering av metan som kan få den allra största betydelse för jordbrukets biogasproduktion:

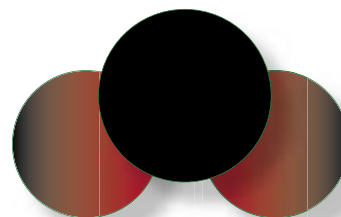
(Ekvation 1 och ekvation 2 summeras till ekvation 3, som blir totalformeln ekvation 4.)

Rå biogas innehåller cirka 60 procent metan och 40 procent koldioxid bortsett från små mängder av några andra gaser. Genom att ta bort föroreningarna och koldioxiden får man så gott som ren metan likvärdig med naturgas. Biogas som uppgraderas på så sätt kan marknadsföras och gå in i naturgasens infrastruktur. Liksom naturgasen kan den då även "förvätskas" genom LNG/CNG-teknik (LNG/CNG = Liquefied Natural Gas/Compressed Natural Gas). Det är en dyr, etablerad teknik, som alltmer tilldrar sig biogasproducenters intresse.

Det omtumlande nya för biogasföreträdare är att man nu kan tänka tvärtom. Istället för att dyrt gå in i naturgasnätet kan man på ett nytt sätt uppgradera biogas till dimetyleter, DME. Man åstadkommer på ett eller annat sätt de i ekvation 4 rätta proportionerna – 75 procent metan och 25 procent koldioxid – och producerar DME. I allra bästa fall (till exempel med slakteriavfall) kan dessa proportioner uppnås direkt i rötningen.

Utän att räkna vidare på detta är det uppenbart att dubbel reformering av metan och koldioxid är ett högintressant alternativ till nu tillämpad uppgradering av biogas. Det är angeläget att snarast få upp dubbel reformering på debattagendan innan det investeras i fler anläggningar för dyr konventionell uppgradering av biogas.

Jan-Gerhard Hemming
Ledamot i Allmänna avdelningen

Volvo/Chemrec/Preem samarbetar nu i ett stort projekt. Volvo bygger 14 DME-drivna lastbilar. Chemrec producerar fossilfri DME av svartlut. Preem svarar för de tappstationer där dessa bilar ska tanka DME. Dimetyleter är i många avseenden överlägsen fossil dieselolja, till exempel högre cetantal, inget sot, inga partiklar, obetydlig NO_x, prima kallstart och mindre buller. DME blir dock vätska först vid -25 °C och måste hållas under tryck (5 bar). Det är emellertid himmelsvid skillnad på DME:s -25°C/5 bar och LNG:s -163°C/200 bar. Foton: Volvo.

Kommittén för energifrågor

EU har under de senaste åren tagit flera bindande beslut för att minska utsläppen av växthusgaser och samtidigt öka försörjningstryggheten. Ett viktigt verktyg är att effektivisera energianvändningen. Det senare märker vi var och en nu, när bilfabrikanternas inriktning och marknadsföring fokuseras på bränsleförbrukning och möjlighet att använda biobaserade bränslen.

Energikommitténs utgångspunkt är att EU:s beslut inom klimat- och energiområdet har stor inverkan på de gröna näringarna, till exempel när det gäller fortsatt biobränsleutveckling och vindkraftsutbyggnad. Kommittén följer utvecklingen noga och anordnar olika aktiviteter.

Energikommittén inledde arbetet hösten 2007 med att anordna ett seminarium på KVA tillsammans med dess energiutskott.

Vi fortsatte med ett seminarium under vintern 2008. Då belystes Sveriges åtagande att till år 2020 basera 49 procent av energianvändningen på förnybar energi. Slutsatsen var att målet kommer att uppnås. I själva verket är nog målet för Sverige relativt lågt satt. Vi har redan nu uppnått runt 43 procent och andelen ökar kontinuerligt. EU:s mål för unionen är att länderna tillsammans ska nå nivån 20 procent.

Man kan sammanfatta läget ur svenskt perspektiv som så, att vi har ett försprång som ger möjligheter till export av kunnande och varor.

Fossila bränslen är sedan flera decennier under avveckling i Sverige. Det är en följd av beslut i Sveriges riksdag. Införandet av koldioxidavgifter i början av 1990 talet har varit mycket betydelsefullt.

Inom transportsektorn är vi liksom andra länder så gott som helt beroende av fossila bränslen. Under 2009 har kom-

mittén haft ett rundabordsamtal med deltagande av bland annat forskare, branschaktörer och myndigheter. En studieresa under hösten ökade våra kunskaper inom området. Resan gick till Danmark med stopp i Göteborg för besök, presentationer och diskussioner på Chalmers och Volvo.

Våra aktiviteter fortsätter nu närmast med ett rundabordsamtal kring biobränslets påverkan på atmosfärens koldioxidhalt. Akademisammankomsten den 11 februari 2009 anordnas i Enköping med temat "Biobränsle i praktiken". Närmast på tur står sedan ett seminarium kring utvecklingen av energianvändningen inom transportsektorn. Det är med andra ord inga problem att "hålla energigrytan kokande".

Text: Göran Hedman, ordf. Energikommittén

Kommittén för energifrågor ingår i Skogsavdelningen och har under året utgjorts av dessa ledamöter:

Verkställande direktör Göran Hedman, ordf
Chef Energi Maya Forsberg, sekr
Programledare Rolf Björheden
Docent Pål Börjesson
Kansliråd Sven-Olof Ericsson
Enhetschef Magnus Fridh
Project manager Mikael Hannus
Näringspolitisk chef Erik Herland
Verkställande direktör Eddi Johansson
Expert bioenergi Ann Segeborg-Frick
Akademijägmästaren

Teknik och metoder för att producera och leverera skogsbränsle har utvecklats. Kraft/fjärrvärme är i Sverige baserad på biobränsle.

*Scania R620 6x4 Highline timmerbil med släp.
Foto: Dan Boman, ©Scania CV AB (publ).*

Teknikutveckling i skogsbruket

Kommittén för skoglig teknik och logistik genomförde den 18 november 2009 en workshop för att utforma en strategi och en handlingsplan för hur skogsbruket ska bli vassare att kollektivt sörja för sin tekniska utveckling. Kommitténs bedömning är att drivkrafterna för denna typ av frågor är alltför decentraliserade för närvarande.

Lena Ramfelt, forskare, lärare och egenföretagare med erfarenhet från bland annat Silicon Valley, hade engagerats som "processmotor" på workshopen. På plats fanns företrädare för maskintillverkare, maskinägare, skogsägare samt virkesköpande företag. Därtill fanns flera företrädare för forskning och utbildning och dessutom några särskilt inbjudna personer med dokumenterat "entreprenöriellt tänkande" och erfarenhet av att kommersialisera idéer till innovation.

Programmet omfattade en gedigen presentation av de församlade, inklusive vad man kan bidra med och vad var och en ville ha ut av processen. I en probleminventering identifierades ett antal stora upplevda problem för bransch och enskilda företag. Sedan var det dags att fokusera på

möjligheterna kring de identifierade problemområdena. Slutligen formulerades några konkreta förslag på åtgärder att gå vidare med i gruppen.

Ett viktigt resultat från workshopen var andan av att vilja vara med och bidra i arbetet. Flera arbetsgrupper bildades, vilka bland annat ska utarbeta förslag på ett kraftfullt branschprogram för produktivitet utveckling, utreda möjligheterna till leverantörssamverkan samt lägga fram förslag på affärs- och tekniktävlingar riktade till studenter och innovatörer.

Sammantaget är utgångsläget mycket gott för att åstadkomma påtagliga utvecklingsinsatser. Arbetet fortsätter och nästa workshop planeras till i början av februari 2010.

Text: Magnus Thor

Foto: Skogforsk.

Uppdatera dina matrikeluppgifter!

Nu är det sista chansen att ändra uppgifterna och att byta ut det gamla fotot mot ett nyare i 2010 års tryckta matrikel.

Har du flyttat? Har du nytt arbete och/eller ny titel? Pensionerat dig så att arbetsplatsadressen inte längre behövs? Skaffat ny e-postadress? Nytt mobiltelefonnummer?

Ju aktuella uppgifter vi har i vårt ledamotsregister, desto bättre fungerar det. Du kan meddela dina ändringar

- per e-post till ylva.nordin@ksla.se
- per fax till 08-5454 7710
- per vanlig post till KSLA, Ylva Nordin, Box 6806, 113 86 Stockholm
- per telefon till Ylva, 08-5454 7703

Ditt nya foto skickar du med e-post eller vanlig post, adresser som ovan. Ju förr desto bättre!

Livsmedelstillsatser – risk eller nytta

Våra livsmedel, maten för dagen, har fått stor uppmärksamhet i media på sistone. KSLA höll en välbesökt konferens på ämnet Livsmedelstillsatser – risk och nytta den 24 september.

Evelyn Jansson Elfberg från Livsmedelsverket inledde med att förklara vad livsmedelstillsatser egentligen är.

– Det är ett ämne som inte normalt konsumeras som ett livsmedel i sig eller är en naturlig ingrediens. Tillsatsen tillförs aktivt för ett tekniskt ändamål som inte kan uppnås på annat sätt och som innebär ett värde för konsumenten eller producenten. Exempel på det är konserveringsmedel, för att öka matens hållbarhet, eller emulgeringsmedel som gör att man kan blanda normalt icke-blandbara substanser som olja och vatten.

För att få användas i Sverige ska tillsatsen vara godkänd i EU och därmed ha fått ett E-nummer.

– För ett EU-godkännande krävs att fyra kriterier är uppfyllda: det ska finnas ett skäligen tekniskt behov av tillsatsen, den får inte innebära någon hälsorisk, konsumenten får inte vilseledas och det ska finnas en fördel för konsumenten, berättade Evelyn Jansson Elfberg.

Caisa Elfverson från Jordbruksverket beskrev godkännandeprocessen i EU: Medlemsländerna/ministerrådet och EU-parlamentet har delegerat detaljbesluten till EU-kommissionen. EU-kommissionen vidarebefordrar ansökningarna för expertprövning i en arbetsgrupp där alla medlemsländer deltar och för hälsoriskprövning till Efsa, European Food Safety Authority. Dessa instanser ger utlåtanden om tillsatsen till grund för det förslag som EU-kommissionen lägger. Det krävs kvalificerad majoritet för att förslaget ska antas.

Noggrann hälsoriskprövning

Efsa är en oberoende institution som uteslutande prövar tillsatsens hälsopåverkan. Susan Barlow från Efsa berättade att ansökningarna måste innehålla fullständiga uppgifter beträffande kemisk identitet, karakteristika, tillverkning, stabilitet, exponeringssäkerhet, biologiska och toxikologiska data med mera, inklusive detaljerade testresultat, för att behandlas i Efsa.

Om Efsa betraktar ett ämne som säkert på det sätt sökanden tänkt använda det så fastställs ett Accepterat Dagligt Intag, ADI. Det ligger generellt hundra gånger lägre än den nivå som ligger närmast under den lägsta dos en eventuellt skadlig effekt uppstår.

– Det finns dock inget som heter absolut säkerhet, poängterade Sue Barlow. Det finns inget sätt för vetenskapen att garantera att något är säkert i evig tid. Men med den kunskap vi har idag, baserad på en stor mängd data, med villkoren för användning iakttagna, så är tillsatsen sannolikt säker – tills nya data kommer som kan ändra den uppfattningen.

Konsumentoro

Såväl KSLA:s Kommitté för matkvalitet och folkhälsa som Konsumentföreningen Stockholm har genomfört studier för att utröna konsumenternas syn på tillsatser. De visar att trots att vår mat aldrig har varit så säker som idag har vi aldrig varit så oroliga för vad vi äter. Kvinnor, personer över 50 och personer med eftergymnasial utbildning oroar sig mer än övriga grupper. Men för vad och varför oroar de sig? Solveig Wikström, Stockholms universitet, har lett ett forskningsprojekt om livsmedelskonsumtionen som initierats av Måltidsakademien:

– Media har stor inverkan och den information som människor får är för komplex för dem. De ger förvirrade förklaringar till varför de oroliga och det som de oroar sig för spänner över ett stort område, från djurhållning och besprutning till tillsatser. Den här oron skapar ett stort resursslöseri.

Informationsfråga

Återkommande larmrapporter, alla olika dieter som dyker upp i media och motsägelsefulla uppgifter från myndigheter och organisationer gör området komplicerat. Vi känner att vi inte har kontroll över det vi äter. Med bättre kunskap skulle vi förmodligen bättre kunna bedöma de olika budskap som går fram i media. Men det är svårt att informera bort oron.

– Konsumenterna undrar vem som kommer med saklig information, vad som är saklig information och vem man ska lita på, sade ledamoten Louise Ungerth, Konsumentföreningen Stockholm.

– Det intressanta är hur vi ska hantera oron, menade Eva Callmer, Kommittén för matkvalitet och folkhälsa. Det finns ingen strategi för det, myndigheterna duckar och menar att ”det går nog över” – och när ett orosmoln har försvunnit dyker det upp ett nytt. Vi borde vända på frågan och tänka över hur vi ska öka tilliten till maten istället.

Konferensen avslutades med att Eva Callmer lovade att Kommittén för matkvalitet och folkhälsa ska gå vidare och undersöka om det finns möjlighet fortsätta på spåret konsumentoro/mattillit, genom till exempel ytterligare studier och möjligen kombinera kvalitativa och kvantitativa studier för att få en bättre helhetsbild.

Text & foto: Ylva Nordin

”Blå boken” – ett måste för alla fiskeriintresserade

Den 13 oktober 2009 gjorde den entré, den sedan länge efterlängtnade ”Blå boken”: *Fisheries, sustainability and development* – den ”fiskeblå” uppföljaren till de gröna och röda böckerna om jordbruk, handel och utveckling som KSLA tidigare producerat.

Boksläppet gick hand i hand med ett eftermiddagsseminarium där boken presenterades. Per Wramner, ordförande i redaktionskommittén, berättade att boken avser att visa sambanden mellan utveckling och hållbarhet, i-länder och u-länder, fisket och den akvatiska miljön, handelsmönster, förädling – en mängd områden som alla hänger samman.

– Boken blev tjockare än tänkt. Vi insåg snabbt att ämnet är så brett och sambanden så många och komplexa att det krävs ett ordentligt grepp för att få med allt. Dessutom tror vi att den här boken svarar mot ett stort behov av aktuell samlingslitteratur som täcker dessa samband.

Boken är vetenskapligt baserad men populärt utformad, skriven av forskare och experter men på ett sätt så att läsarna inte behöver alltför djuplodande kunskaper för att tillgodogöra sig den. Överlappningar förekommer och olika författare står för olika ståndpunkter, bakgrunder och slutsatser. Det är helt i sin ordning, menade Per Wramner.

– Budskapet kan inte vara entydigt när man täcker ett så här komplext område. Olika åsikter, även kontroversiella sådana, måste få komma fram. Sedan diskuterar vi en del av dem i vårt slutsatskapitel. Boken ska vara en uppslagsbok, en lärobok men också en de-

battbok. Den ifrågasätter en del etablerade sanningar i bästa KSLA-anda.

Fyra stora sektioner

Boken är uppdelad i fyra avsnitt där det första tar upp den akvatiska miljön, fisk och fiske – de naturgivna förutsättningarna, de oceanografiska och marinbiologiska men också sötvattensmiljöerna. Den andra delen tar upp fiskeförvaltningen, den vetenskapliga grunden för den och dess politik. Den tredje delen tar upp dels fisk som livsmedel, dels vattenbruket – möjligheter och problem. Del fyra tar upp fiske och handel, utveckling och fattigdomsbekämpning – områden där fisket alltför länge setts över axeln.

– Fisket har mycket större betydelse, framför allt för tredje världen, än vi vanligen inser. Och överallt i boken framkommer i stort sett samma budskap: den marina miljön är utsatt för väldigt starkt tryck av människan. Dess förmåga att producera de ekosystemtjänster vi vill ha håller på att naggas i kanten genom föroreningar, fysisk förstörelse, klimatförändringar och försurningar – stora hot mot kustbiotoper av fundamental vikt för fisket i tredje världen. Och så har vi överfisket, som diskuteras ur flera olika aspekter.

Vid seminariet talade även Erik Petersson, från Fiskeriverket och en

av författarna, om insjöfiske. Mikael Cullberg från länsstyrelsen i Västra Götaland, bokens initiativtagare och huvudredaktör, talade om fiskets och vattenbrukets betydelse i u-länderna och Johan Sundberg från Sida om fisket i biståndet. Sture Hansson, Stockholms universitet, gav till sist en samling kommentarer till boken och tidigare talares inlägg.

Seminariet avrundades med en paneldebatt där deltagarna påpekade nödvändigheten av att skydda och bevara fiskebestånden mot överfiske och rovfiske för att möta klimatförändringarna och klara livsmedelsförsörjningen för en stor del av världens folk. De såg det som en fördel att boken lyfter fram vattenbruket som ett modernt sätt att producera livsmedel, även om många problem i samband med det naturligtvis måste tacklas. De betonade också betydelsen av mer internationellt samarbete och vikten av att ge u-länderna egen forskningskapacitet för utvecklingens skull.

Text & foto: Ylva Nordin

Mer information om ”Blå boken” finns på akademiens hemsida www.ksla.se. Den kan beställas från akademien till en kostnad av 100 kr (inkl. moms) plus porto hos helle.rosencrantz@ksla.se, tel. 08-54 54 77 01.

Panelen fick sina fiskar varma. Fr v: Mikael Cullberg, Sture Hansson, Erik Petersson, Per Wramner, Johan Sundberg och moderatören Åke Barklund.

En afton med Columella

Tolv böcker om lantbruk i svensk översättning

När de romerska erövringskrigen var över, första århundradet efter Jesu födelse, lämnade officeren Lucius Junius Moderatus Columella liksom cirka 200.000 romerska soldater armén. De fick ett hyfsat avgångsvederlag med sig och hjälp att skaffa egna gårdar. Men att skola om sig från militär till godsägare var inte lätt. Columella insåg att det behövdes en lärobok i lantbruk. Varpå han skrev *De re rustica*, ett digert verk om tolv böcker (kapitel) som utförligt behandlar växtodling, husdjursskötsel och livsmedelshantering – och som har haft avgörande betydelse för det västerländska jordbruket ända in på 1800-talet. Han fullbordade skriften under 60-talet e.Kr.

Efter nära 2000 år finns nu en svensk översättning, gjord av Sten Hedberg och utgiven av KSLA. Akademiens plenisal var fylld på gränsen till trängsel vid det officiella boksläppet av detta ”Skogs- och lantbrukshistoriska meddelandens förnämsta verk genom tiderna”, som jordbruksavdelningens ordförande Peter Edling uttryckte det. Historikern Hans Furuhagen, f.d. kulturchef på SVT, berättade att en ny utredning från Högskoleverket beklagar att läsningen av antikens skriftliga dokument har trängts undan av arkeo-

logiska studier – fler översättningar av den antika litteraturen efterlyses. Så denna utgåva av *De re rustica* kom vid en läglig tidpunkt. Den innehåller Columellas text på 360 sidor, översatta från latin, och därtill 300 sidor med kommentarer av svenska experter på jordbruk och trädgårdsskötsel i både forntid och nutid. Columellas *Tolv böcker om lantbruk* är såväl ett möte med antiken som en bildningsresa.

Teoretiker och praktiker

Columella var väl beläst i tidigare lantbruksvetenskapliga skrifter från Grekland och Italien. Men han hade också jord i fickorna, kanske härrörande från den tid i ungdomen som han tillbringade på farbroderns gods i Spanien.

– Han mixar knivskarpa iakttagelser, erfarenheter och praktiker på ett sätt så att vi kan konstatera att han haft stor personlig och praktisk erfarenhet av lantbruk och trädgårdsskötsel, sade Kjell Lundquist, landskapsarkitekt och trädgårdshistoriker.

– Columella är en grundlig och systematisk läroboksförfattare, sade Hans Furuhagen. Hans filosofi och grundsyn på lantbruket avhandlas i den första boken; åkerbruket, vin- och

fruktodlingen i de nästföljande. Dessa kapitel utgör tyngdpunkten i *De re rustica* och speglar situationen i Italien efter att Sicilien och Nordafrika tagit över storstädernas spannmålsförsörjning. Jordbrukarna i Italien tvingades ställa om från agrokultur till hortokultur.

I boken finns cirka 280 namn på växter som genom Kjell Lundquist förts fram till en aktuell svensk och vetenskaplig nomenklatur. Columella hade stora kunskaper om medelhavsländernas flora, särskilt nyttoväxterna – då som nu bestod kosten främst av vegetabilier.

– Columella talar om vinproduktionen och vingården och hur man kunde rädda ett vin, han ger en slags syntes av vinkunskap som hade stor betydelse ända fram till 1800-talet. Metoderna att odla och vinifiera höll sig ganska likartade till dess, sade Paulina Rytönen, lektor i ekonomisk historia, som också lät åhörarna smaka på ett vin som framställt på det sätt det framställdes på Columellas tid.

– Det faktum att Columella bygger på personlig erfarenhet, tillsammans med den för sin tid högt utvecklade jordbrukstekniken, kan vara förklaringen till att verket ännu in på 1600-talet användes som basbok, sade Janke Myrdal, professor i agrarhistoria. Han har mycket moderna drag (om man med modern menar den agrara revolutionen från 1800-talet och framåt), till exempel när han hävdar att man ska odla kvävebindande växter.

Tvärtemot den gängse uppfattningen i Rom hävdade Columella också att jordens åldrande, och därmed minskande avkastning, kunde stoppas genom gödsling. Han ger en genomgång av olika slags gödsel och deras användning och betonar vikten av att kompostera allt näringsrikt avfall.

Hans Furuhagen var en av talarna vid boksläppet. Studenter från Ultuna stod för överraskningsunderhållning i spexform. Åhörarna fick prova vitt vin på Columellas sätt – det smakade ... så där...

Den bildningsresa som Columella tar oss med på går främst på nyttospåret men är samtidigt vacker och underhållande.

– Det finns växter nämnda på i stort sett varje sida och det blommar på både prosa och vers, sade Kjell Lundquist. Det är växter som i första hand är nyttiga, till mat, foder, läkedom, till byggnadsmaterial och redskap.

– En sympatisk del är alla recept han har med, fruktinläggningar med mera, och hur man bevarar livsmedel. Det ger en praktisk, enkel och trevlig lektion i livsmedelskemi, sade Paulina Rytkönen.

– Boken lär oss mycket om lantbruket, men vi måste tänka på att den också ger nöjesläsning, översättningen är en kulturgärning som bibringar oss en klassisk text, sade Janken Myrdal.

Rätt innehåll?

Columellas verk var välkänt redan tidigt, det vet vi tack vare att redan hans efterföljare Plinius (död 79 e.Kr.)

nämner honom.

– Columella fick troligen in böckerna i dåtidens välutvecklade förlagsverksamhet, sade översättaren, docent Sten Hedberg, och det fanns en marknad för dem. Han var utan konkurrens de kommande 200–300 åren.

På 300-talet övergick man från papyrusrullar till böcker i den form vi känner dem idag, codex-formen.

– Men avskrifterna blev med tiden mer och mer korrupta och när man på 1800-talet började rekonstruera de ursprungliga texterna fick man börja med att klassificera dem och se vilka handskrifter det egentligen var något bevänt med, berättade Sten Hedberg. Det var ett enormt arbete som resulterade i den första moderna utgåvan av Columella på latin, första delen kom ut på 1890-talet och den tredje och sista, som jag själv höll på med, kom ut 1968.

Men vad är då en färdig utgåva?

– Det är en utgåva som är korrekt och går ihop rent innehållsmässigt,

samtidigt som den fungerar språkligt, sade Sten Hedberg. Man måste tänka ”stämmer detta med vad vi vet om latin från andra håll och vad det betyder?” Utan hjälp från experterna hade jag hamnat helt snett. Så här 40 år efter det att jag lade fram den sista delen av den vetenskapliga utgåvan har jag nu visat på mitt sätt hur jag uppfattar den här textens sakinhåll. Det har känts som en naturlig slutpunkt att få göra detta arbete i KSLA:s regi.

Även om Columella hade högt ställda ambitioner med sitt verk, som skulle vara såväl en heltäckande introduktion till lantbruket som en litterär upplevelse, så kan vi i hans slutord utläsa en hälsosam självdistans: ”... även de som ansetts vara de visaste av de dödliga, sägs ha vetat mycket, men inte allt.” Och hans inställning till livet och arbetet skulle många som känner sig fast i ekorrhjulet behöva ta till sig: ”Gör det viktigaste, inte allt. Gör det väl, men inte perfekt.” Det håller än idag.

Text & foto: Ylva Nordin

Jan Philipsson med plaketten "2009 International Person of the Year", signerad av president Barack Obama. Ceremonin ägde rum i Madison, Wisconsin, i anslutning till World Dairy Expo den 30 september 2009.

Jan Philipsson får pris för sitt internationella engagemang för mjölkkoavel

Utmärkelsen "The 2009 International Person of the Year" har tilldelats akademiledamoten och Jordbruksavdelningens representant i Akademikollegiet Jan Philipsson. Det var World Dairy Expo i USA som delade ut priset.

Jan Philipsson, som är verksam som statsagronom vid institutionen för husdjursgenetik, SLU, har under många år arbetat för att förbättra aveln av mjölkkor, såväl i Sverige som utomlands. Det har bland annat gällt kornas hälsoegenskaper och system för avelsvärdering av tjurar över nationsgränserna. För dessa insatser blev han utvald som en av fyra framträdande ledare inom den globala mejerinäringen.

– Dessa fyra legendariska ledare har medverkat till stora framgångar för världens mejerinäringsar, sade Mark Clarke, föreståndare för World Dairy Expo. De har gjort stora insatser som kommer att bli svåra att överträffa. Vi är stolta över att få hedra dem för deras visionära insatser som gör näringen stark.

De fyra pristagarna är:

- *2009 Dairy Woman of the Year:* Daphne Holterman, Watertown, Wisconsin, USA.
- *2009 Industry Person of the Year:* Maurice Core, Columbus, Ohio, USA.
- *2009 Dairyman of the Year:* David Hileman, Tyrone, Pennsylvania, USA.
- *2009 International Person of the Year:* Jan Philipsson, Uppsala, Sverige.

Text: Anders Fredholm

Ett fåraktigt seminarium

Den 12 oktober arrangerade akademiens jordbruksavdelning tillsammans med enheten för de areella näringarnas historia, ANH, ett halvdagsseminarium med titeln "Lamm i kokkonsten – från får i kål till kebab". Titeln var kanske en smula missvisande. Huvuddelen av arrangemanget handlade om fårskötsel. Den första halvan ägnades åt dagens situation, den andra åt äldre tiders fårskötsel i och med återutgivningen av valda delar ur Sven T. Kjellbergs *Ull och ylle*.

Foto: Ylva Nordin

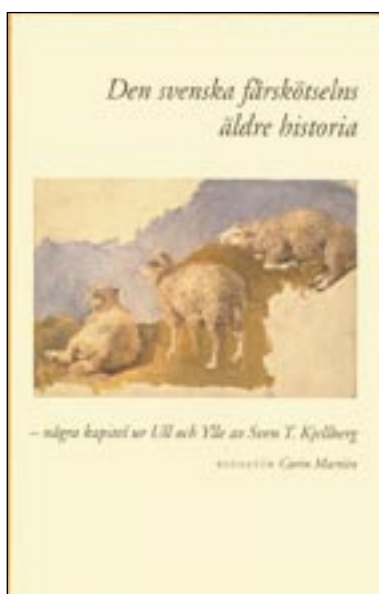
Bertil Gabrielsson, ordförande i Svenska Färelsförbundet, inledde genom att beskriva situationen för fårskötseln i Sverige, i synnerhet när det gäller de lite större besättningarna. I internationell jämförelse är en större svensk besättning, från cirka 300 djur, trots allt mycket liten. I Australien och Nya Zeeland är det inte ovanligt med besättningar på flera tusen djur. Men förutsättningarna skiljer sig också åt rätt dramatiskt, inte minst när det gäller klimatet. Gabrielsson berättade i anslutning till detta om försöken att låta de svenska fåren vistas inomhus delar av året, framförallt under lamningen.

Även Karl-Ivar Kumm, docent vid SLU, ansåg att de svenska besättningarna var små. Den övervägande majoriteten av dem som har får har det som en hobbyverksamhet. En anledning till detta hänger samman med svårigheterna att rationalisera driften på ett motsvarande sätt som skett inom till exempel svinproduktionen. Som en följd av detta har också lönsamheten för fårskötseln försämrats sedan 1950-talet.

Andelen svenskt lammkött som säljs till konsumenterna är också låg. En orsak till detta är enligt kocken Ulrika Brydning att vi som konsumenter vant oss vid att lamm är något som finns året runt, men som hör framförallt påsken till. Men svenska får slaktas inte normalt under påsken utan på hösten.

Fårskötselns position då och nu

Fårskötsel är idag en rätt marginell företeelse i svensk djurhållning, även om antalet tackor successivt ökar. Men

Mer om boken på sidorna 2 och 16!

vilken var fårskötselns position under äldre tid? Om det berättade Carin Martiin, agr. dr. och verksam vid avdelningen för agrarhistoria vid SLU i Uppsala. Att följa endast en näring, och vars status och förutsättningar har varierat genom historien, kan dessutom vara extra intressant. När det gäller fårskötseln märks detta bland an-

nat genom att det var inom fårskötseln som de första initiativen togs till vad som i efterhand kan ses som en professionalisering av lantbruket i och med själva utbildningsatsningen.

Länge har det varit svårt att på ett behändigt sätt ta del av den svenska fårskötselns äldre historia. Det beror inte på att den inte studerats, utan på att den bok som behandlar frågan, Sven T. Kjellbergs *Ull och ylle* från 1943 dels varit svår att få tag på, dels varit väl omfattande för att fungera som en bra introduktion. Den liknar med sina 792 sidor mer Gustav Vasas bibel än en avhandling.

I den nytgåva som nu ges ut av ANH i SOLMED-serien har kapitlet om fårskötseln tryckts om och boken har försetts med en introduktion av Martiin och ett företal av ledamoten och statsagronomen Jan Philipsson. Han berättade om den svenska fårstammen ur genetisk synvinkel. Återutgivningen av Kjellbergs bok är ett första av flera steg knutna till den svenska fårskötseln och fårnäringen som ANH har tagit. Ett projekt som ligger nära efter utgivningen av *Ull och ylle* är Per-Ola Råfs biografiska matrikel över eleverna vid Jonas Alströmers Schäferiskola i Alingsås 1736–1764. Genom det nitiska arbete Råf har lagt ned ger matrikeln oss möjlighet att följa livshistorier som traditionellt inte fastnar i historieskrivningens nät.

Text: Per Eriksson

Stipendiater efterlyses!

Vem vill du särskilt belöna genom Stiftelsen Konung Carl XVI Gustafs 50-årsfond för vetenskap, teknik och miljö?

Vi inbjuder dig, som är ledamot i KSLA och/eller verksam inom forskning, teknisk utveckling och företagande inom naturresursområdet samt bevarande av biologisk mångfald, att föreslå lämpliga mottagare av stipendier från Stiftelsen Konung Carl XVI Gustafs 50-årsfond för vetenskap, teknik och miljö för år 2010. Stiftelsens ändamål är att främja forskning, teknisk utveckling och företagande, som bidrar till uthålligt nyttjande av naturresurserna och bevarande av biologisk mångfald.

Stipendiet kan ges till enskilda personer, grupper, institutioner eller företag, som är verksamma i Sverige. Stipendierna, som vanligen är i storleksordningen 50.000–75.000 kr, kommer att delas ut av Kung Carl XVI Gustaf på Slottet i slutet av maj 2010. Bra förslag har god chans att uppmärksammas!

Stipendiatens verksamhets- och forskningsområden ska ha relevans för uthålligt nyttjande av naturresurserna och bevarande av biologisk mångfald, och vara av hög kvalitet. Mottagaren av stipendiet kan finnas på något av våra svenska lärosäten och/eller inom verksamheter som bidrar till teknisk utveckling och företagande inom stiftelsens ändamål. Individuell stipendiat bör vara disputerad eller motsvarande; stiftelsen är obenägen att stödja professorer eller andra väl etablerade forskare.

Skicka ditt förslag till mottagare av stipendium inom KSLA:s verksamhetsområde till KSLA senast den 8 januari 2010. Förslaget ska innefatta en kortfattad motivering (högst en A4-sida) som innehåller

- den föreslagna stipendiatens namn, kort titel, födelse- och disputationår, institutionstillhörighet, e-postadress, telefon
- kort presentation av stipendiatens meriter
- kort redogörelse för stipendiatens verksamhets miljörelevans med anknytning till stiftelsens ändamål
- plan för hur stipendiet skall användas
- förslagsställarens namn, institutionstillhörighet, e-postadress och telefonnummer.

Till förslaget bör bifogas en kort meritförteckning med en lista över de viktigaste publikationerna. Annat relevant material kan inges i begränsad omfattning. Man kan inte föreslå sig själv. Ansökan måste vara begriplig även för icke fackkunniga – pedagogisk och klar formulering är därför av avgörande betydelse.

Stiftelsen Konung Carl XVI Gustafs 50-årsfond förvaltas av en styrelse med representanter från KVA, KSLA, IVA och Svenskt Näringsliv. Styrelsen har utsett en arbetsgrupp med en representant från varje organisation, som till sin hjälp har en nomineringskommitté. Ordförandeskapet i arbetsgruppen är rullande mellan de ingående organisationerna, och för år 2010 har KSLA ordförandeskapet.

Mer information finns att hämta på: <http://www.ksla.se/dir/70/index.html>

Nu finns KSLA på Twitter!

Twitter är en internetjänst som vi använder för att dela med oss av vad som händer på akademien i väldigt korta uppdateringsnotiser. Det går också att komma åt uppdateringarna på Twitter genom sin mobiltelefon. Du hittar oss här: http://twitter.com/KSLA_Academy.

Remisser

KSLA har besvarat dessa remisser sedan sist.

Moderniserade skatteregler för ideell sektor

Betänkande av Stiftelse- och föreningsskatteutredningen

Skatteregler för ideell verksamhet har diskuterats under lång tid. Det nu liggande betänkandet, *Moderniserade skatteregler för ideell sektor*, kan ge de kungliga akademierna fortsatt möjlighet att verka till samhällets gagn. Utredningen föreslår att de krav på kvalificerat allmännyttigt ändamål som idag gäller för stiftelser med flera ändras till allmännyttigt ändamål i vidare mening än tidigare, vilket är bra.

Arbetet i de kungliga akademierna bygger i hög grad på oegenlyttigt, frivilligt arbete från de högt kvalificerade ledamöternas sida. Resultatet är därför oftast mycket gott i förhållande till nedlagda kostnader. Någon lagstiftning som explicit gäller kungliga akademier och deras verksamhet finns inte.

De är "stiftelseliknande" och har i skattehänseende hittills inräknats i den skattebefriade så kallade katalogen. Detsamma gäller de till akademierna anknutna stiftelserna med akademiverksamhet. Detta arrangemang är akademierna och därmed Sverige till stort gagn. Betänkandet föreslår nu att akademierna lyfts bort från den katalogen – vilken de facto kommer att finnas kvar under annan rubrik. Detta kan komma att lägga ovälkomena begränsningar på de av akademiernas sysslor som är finansierade med egna medel.

Därför anser undertecknarna från tio kungliga akademier att dessa även fortsättningsvis skall få behålla de regler som gäller för de tillhöriga den så kallade katalogen.

Läs hela remissvaret:

http://www.ksla.se/sv/retrieve_file.asp?n=2157

Utseende av styrelseledamöter i forskningsstiftelser som bildats med löntagarfondsmedel

Då de aktuella forskningsstiftelserna fungerar som mycket värdefulla komplement till den forskning som beslutas politiskt har KSLA stor sympati för förslaget att minska regeringens roll i stiftelserna och öka näringslivet och vetenskapssamhällets inflytande. Dock, de genomgripande förändringar som skett av systemet för styrelsetillsättning under åren, som ett resultat av skiftande politisk majoritet, är inte bra. Därför förordar KSLA såväl en rejäl avnämardiskussion som en bred politisk förankring innan ändringar görs.

KSLA har idag en uttalad roll i en av de aktuella sju stiftelserna, nämligen rätten att tillsammans med IVA och KVA utvärdera MISTRA. Promemorian föreslår att vi dessutom skall ges ett uppdrag vid tillsättandet av styrelsen för MISTRA. KSLA ser det som principiellt knepigt – men inte olösligt – att skapa bägge rollerna. Frågan kräver dock en djupare analys och längre tid för diskussion än den som givits. Om dessutom de kungliga akademierna själva förväntas söka medel i berörda stiftelser blir frågorna fler och än mer delikata.

Den mycket kraftfulla roll som en av de kungliga akademierna, KVA, föreslås få är tveksam. Vår erfarenhet från granskningsarbetet av MISTRA tillsammans med IVA och KVA, där ordförandeskapet roterat men arbetet skett samordnat, leder oss till förslaget om en liknande modell för samordningen mellan stiftelserna, särskilt som KSLA förutom MISTRA har klara kompetenser inom flera stiftelsers verksamhetsfält. Sammanfattningsvis är en grundligare genomgång och en bättre analys än den nu presenterade samt en längre remisstid än den givna nödvändigt om potentialen i de stiftelser som bildats med löntagarfondsmedel skall kunna nyttjas fullt ut.

Läs hela remissvaret:

http://www.ksla.se/sv/retrieve_file.asp?n=2172

Miljömålen i nya perspektiv

Betänkande av Utredningen om miljömålssystemet "Miljömålen i nya perspektiv"

KSLA betonar i sitt remissvar att akademien:

- Stöder förslaget till förändrade bedömningsgrunder för måluppfyllelse, inte minst vad gäller generationsmålen.
- Stöder förslaget om reviderad målstruktur och att det sannolikt blir positivt om dagens delmål ersätts med kvantifierade och tidsangivna etappmål.
- Stöder förslaget till en parlamentarisk beredning och en till denna knuten expertgrupp.

Frågan om hur kommuners, företags och ideella organisationers delaktighet i miljömålssystemet på nationell, regional och kommunal nivå kommer att påverkas i nuläget är svår att besvara. Förslagen inom detta område borde kunna leda till ett effektivare miljöarbete men KSLA vill framhålla att frågan om hur näringsliv och ideella organisationer kan få en säkerställd, utökad delaktighet i miljömålsarbetet behöver analyseras mera ingående.

Akademien ser mycket positivt på förslaget till en oberoende utvärdering.

Dessutom vill KSLA framhålla att det är angeläget att internationella miljöfrågor integreras i det svenska miljöarbete. Detta gäller inte minst på livsmedelsområdet.

Läs hela remissvaret:

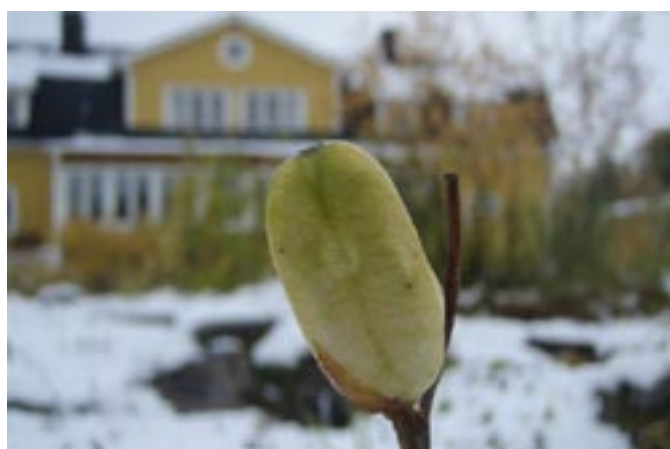
http://www.ksla.se/sv/retrieve_file.asp?n=2173

Enaforsholm Lägesrapport

från Enaforsholm Fjällgård,
månadskiftet november/december

När kommer snön? Det är förstås skönt att slippa skotta snö och vi har haft jättefin is på Enan.

Strandiris den 29 september.

Isflak på Ånnsjön 13 november.

Skridskor på Rekån, Ånnsjön.

Skidspår i vardande.

Ett nytt ljus över den kalla trädgården.

Skridskor

Vi har haft en fantastisk skridskosäsongsong. Några stockholmare tog natttåget upp till Ånn den 13 november, åkte runt Ånnsjön och tog natttåget hem igen på kvällen.

Själv åker jag med några vänner från Enaforsholm nio kilometer på Enan till Ånnsjön. Möter några andra sällskap som är på väg mot Enaforsholm. Sedan skrinna vi över Ånnsjön, svart och blank, till Rekån och upp i den kraftigt slingrande ån till första forsen.

Så ut på Ånnsjön igen och letar upp Kärrån för en fin tur uppströms där också. Hemåt i medvind på blanka isar. Ni som gillar skridskoåkning – hör av er och fråga om isläget. Det går att boka rum med kort varsel den här årstiden!

Fjällträdgården på Enaforsholm

Invånarna i trädgården är väl förberedda för vintervilan. Efter avlövnings av träd och buskar och en sol som smyger lågt över Bunnerfjällen och Storsnasen så blir det ett annat ljus i trädgården. Tidiga snöfall och kraftig frost bildar nya linjer och mönster över gångar och växtbänkar. Vackra fröställningar, nypon, bär men också överraskande levande blommor drar till sig uppmärksamhet. Tänk vad ett enda lite kronblad på en ölandstok eller en liten kall men färgglad blomma på blodnävan kan dominera! Sibirisk gran och contortatall härskar. Men snön töade bort och första halvan av november var bara kall. Marken är hård och jag för-

modar att trädgården nu skulle behöva ett tjockt snötäcke.

Vilken fingerört?

Trädgårdsmästarnas systematiska arbete bland bänkar och perenner ledde dem i september fram till en svärbestämmd fingerört. Marie Jarnäng och Kalle Magnér blev ganska övertygade om att det var den mindre vanliga raggfingerörten. Hur hade den hamnat på Enaforsholm?

Svaret på en sådan fråga kan finnas i vår växtdatabas som Maja Rytorp (trädgårdsmästare 2006–2008) som bäst håller på att sammanställa. Men i det materialet kunde vi inte finna någon raggfingerört. Även jag (!) var ganska övertygad om att exemplaret överensstämde väl med raggfingerörten enligt de floror som vi använde för bestämningen. Kalle gjorde efterforskningar på annat håll och skriver den 18 oktober 2009:

Tyvärr har det visat sig att den förmodade raggfingerörten i Enaforsholms Fjällträdgård inte är en raggfingerört.

Mattias Iwarsson på CBM i Uppsala bestämde vid ett besök på Enaforsholm för några år sedan vårt exemplar till just raggfingerört, men när jag nu kontaktade honom och han fick ta del av mina fotografier blev han osäker.

Tillsammans med en kollega har Mattias nu istället bestämt exemplaret i fråga till kulturväxten kilfingerört, Potentilla cuneata.

Efter att ha jämfört de bilder jag

tagit med fotografier på kilfingerört konstaterar jag en slående likhet.

Jag känner mig således övertygad om att den nya bestämningen är korrekt.

Det var verkligen tråkigt att det inte var raggfingerörten vi fann, men nu vet vi åtminstone vad vi skall skriva i växtförteckningen.

Allt gott,

Kalle (som också fotograferat örten)

Julbord

Vi kommer att servera julbord i år den 18–20 december och till jul och nyår tar vi emot gäster i vårt fina nyrenoverade Enaforsholm. Skulle det inte vara skönt att få julen serverad, vit och god?

Sportlov och påsk

Bokningarna till sport- och påskloven pågår för fullt och det finns rum för fler.

Damernas Värld och Kupé

I tidningen Damernas Världs resebilaga, daterad den 24 november 2009, finns en trevlig artikel om Enaforsholm, skriven av frilansjournalisten Anders Falkirk. Rubriken är "Fjällträning".

Kupés december/januarinummer har ett välplacerat omnämnande om Enaforsholm och KSLA under rubriken "Med tåget rätt in i skidsemestern". Artikelförfattaren heter Gunnar Andersson.

Text & foto: Bosse Berglund

JULBORD PÅ ENAFORSHOLM
345 kr. 18, 19, 20 dec. Boka 0647-730 26

Hemlagat & Hembakat. Lokala råvaror.
Med 1 övernattnings:
1 100 kr: Julbord+nyrenoverat rum+ frukost
690 kr: Julbord+rum i stuga

Bosse Ingalill John
MARY-BETH AGNARSSON
info@enaforsholm.se

Gör din bokning på akademiens hemsida:

<http://www.ksla.se/dir/130/index.html>

**Välkomna till Enaforsholm i vinter,
önskar Bosse Berglund!**

Kalendarium 2009–2010

15 dec Konferens

Antimicrobial resistance in animals, food and humans in the EU

19 jan Seminarium

på IVA: Med glädje och spänst i den gröna sektorns tjänst? Om SLU-forskningens kvalitet och nytta.

28 jan Akademiens 197:e

Högtidssammankomst

i Stockholms Stadshus för ledamöter och särskilt inbjudna

2 feb Seminarium

Samernas framtid står på spel – varför är det så tyst?

11 feb Akademisammankomst

i Enköping: Biobränsle i praktiken Skogsavdelningens sammanträde

12 feb Seminarium

Vägar till hållbarhet

23 mars Konferens

Nya former för ett hållbart skydd av skog – vilka är verktygen?

Ny bok!

Den svenska fårskötselns äldre historia

– några kapitel ur *Ull och Ylle* av Sven T. Kjellberg

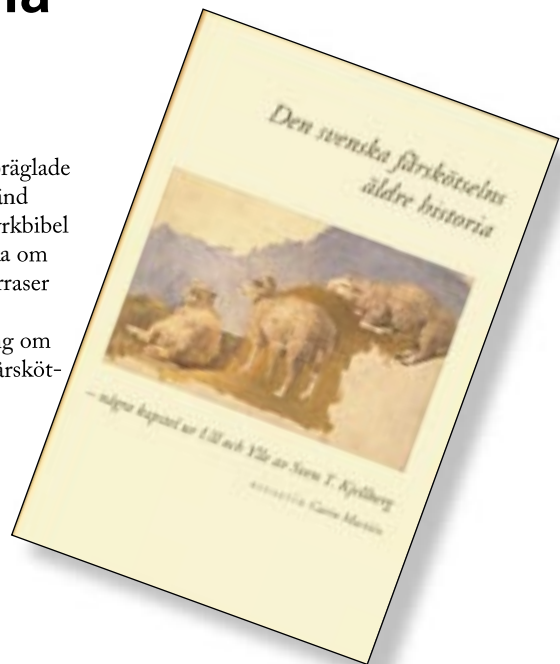
Den svenska fårskötselns historia har blivit behandlad i en av de mest särpräglade avhandlingar som utkommit här i landet – Sven T. Kjellberg, sedermera känd museiman i Lund, gav ut sin bok *Ull och Ylle* 1943. Den är tjock som en kyrkbibel och en ovanlig läsoplevelse med sin berättande text. Här har vi låtit trycka om fem av kapitlen som i huvudsak behandlar fåren, importen av förädlade fårraser och om fårskötseln i allmogens tradition från 1500-talet och framåt.

Bokens redaktör, agrarhistorikern Carin Martiin, berättar i sin inledning om Kjellberg och andra författare som under ett par århundraden behandlat fårskötseln i Sverige. *Inbunden, illustrerad i färg, 144 sidor.*

Specialpris för KSLA-Nytts läsare (anges vid beställning):
endast 150 kr + porto! (Ord. pris: 175 kr. Porto: 39 kr.)

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien
Enheten för de areella näringarnas historia
Drottninggatan 95 B
Box 6806, 113 86 Stockholm
Tel: 08-54 54 77 20 Fax: 08-54 54 77 30
E-post: kslab@ksla.se www.kslab.ksla.se

KUNGL. SKOGS- OCH LANTBRUKSAKADEMIEN

KSLA Nytt & Noterat kommer ut fyra gånger per år.

Ansvarig utgivare: Anders Fredholm, tel 08-5454 7708, anders.fredholm@ksla.se
Redaktör och layout: Ylva Nordin, tel 08-5454 7703, ylva.nordin@ksla.se

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien

Drottninggatan 95 B, Box 6806 • 113 86 Stockholm • tel 08-5454 7700, fax 08-5454 7710
<http://www.ksla.se> • http://twitter.com/KSLA_Academy • akademien@ksla.se